

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un sir garmond:
o dată 7 cr., a doua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
și de fiesce care publi-
cațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la red-
acțiunea și Admini-
strațiunea Unirii

in
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.

Anul IX.

Blaș 25 Novembre 1899.

Numérul 47.

Post festa.

Sinodul a trecut . . . aú trecut
sêrbătorile!

Căci sêrbători aú fost pentru istoria
bisericii nóstre zilele, în cari am vêdut
adunați în jurul Capului nostru bisericesc
pe cei mai de frunte îndreptățiți și îm-
puterniciți ai clerului rural, ca împreună
să desbată marile cestiuni de la ordinea
zilei.

Chiar fără a intra în detaiuri,
insuși faptul, că vedem adunați în jurul
Archiepreului lamura preoțimeii de la
sate, e de o neasemuită însêmnatate,
inspirând nouê puteri de ambe părțile.
Loviturile, căroră e espus Capul bise-
ricii sint mai puțin dureróse, când El
se scie încunjurat de credincioasa falangă
a preoților Lui, și acestia la rîndul lor
se sciu mai la adăpost și nu mai aú
motive, să dubiteze de sórtea bisericii,
când cunosc din propria intuițiune zêlul
și abnegațiunea celor, ce stau în
fruntea lor.

Acesta e primul gând, prima im-
presie, ce lasă în urma ei, o adunare
bisericescă atât de imposantă.

Și acesta mângăitoare impresie de-
vine din ce în ce mai vie, când cercăm
a intra în detaiuri și aprețiam măcar
în trăsuri generale hotăririle sinodului.

Inima ne saltă de bucurie, uítăm
pentru moment tot ce am îndurat până
acum, și în mințile nóstre, asupra că-
roră plana ca o negură îndoieála momen-
tană — se face de o dată lumină,
„lumină lină a sfintei mării a Tatălui“
. . . . Și în zarea acestei mângăitoare
lumini, cu ochi umeđi de lacrimi, cu
inima tremurătoare de emoție, întrevedem
un viitor mai bun și mai fericit! E
bucuria mărinarului, care întrevede în
zări vírfurile turnurilor, conturile iubite
ale țerii sale, e bucuria unui popor,
care susține cu cele din urmă sfortări
cel mai scump lăcaș al pietății și puterii
lui etnice. Căci prăvălit odată acest
locaș, nimiciți sintem și noi sub ruinele
lui

Salutăm din inimă hotăririle sino-
dului, salutăm cu adênc respect pe cei,
ce le-aú adus. Ele vor marca epocă
nouă în istoria noastră bisericescă și
generațiunile viitoare le vor aminti cu
același adênc respect, de cari sintem
pêtrunși astăzi, când e vie încă în
gândul nostru imagina sinodului, și în
auđ ne rêsună încă ovațiunile furtunóse,
erupțiunile acelea spontane de însuflețire,

cu cari clerul și-a manifestat dragostea
față de Archiepreu și sfintele nóstre stră-
moșesci aședăminte.

Ne închinăm în fața acestei sfinte
însuflețiri, căci schinteia, ce l-a dat
nascere de sus este, *de la Părintele
luminilor.*

Căci însuflețirea este motorul tu-
tutor faptelor mari și eroice, ér hotă-
ririle sinodului, marcheză o epocă
nouă, o epocă, în care mult avem
de luptat și de suferit, și care abia
prin acest sinod și-a luat începutul.

Să vedem câteva puncte.

În cestiunea *autonomiei*, sinodul
convins de abnegațiunea cu care Archi-
reii nostri aú susținut lupta — luptă,
față de care mai înainte vreme unele
organe de publicitate aveau aerul de
neîncerdere — hotăresce a urma înainte
pe calea apucată, a remonstra *de nou*
în contra operatului comisiei de 27
la ministeriul de culte, la Primate, la
Roma. Se va publica în broșură sepa-
rată istoricul autonomiei și se va dis-
tribui clerului și poporului, ca să se
adeverescă cuvintele, ce le spuneam
odată, că la timpul sêu, se vor publica
actele, din cari va eși la ivelă lupta
Archiepreilor nostri în această cestiune.
Căci erau motive de a se amêna pub-
licarea acestui „istoric“, nu știm însê,
de erau motive suficiente, de a se dubita
în scrisesele nóstre,

Cunoscut odată istoricul acestei
lupte, nu vor mai avê loc încriminările
fără temeii și toți fiii bisericii nóstre
vor sta alături de cler, carele „*mărtu-
risesce credința părinților, sigilându-o cu
pecetea suferințelor de 200*“ și *juruesce
alipire nestrămutată către biserica mamă
a Romei celei vechi între marginile așe-
dămintelor apostolice a le Rêsăritului*“

Relativ la cestiunea *ajutorului de
stat și a Congruiei* interimale, hotărirea
sinodului este de o importanță netăgă-
duită. Sinodul nu e contrar în *principiu*
Congruiei și ajutorului de stat, enunță
însê, că *nu le pôte primi de cât numai
prin mijlocirea Ordinariatului*, cerênd,
ca ministru, să observe voința Monar-
chului și paragrafiu legii. Ér de va
cuteza să recurgă cineva după ajutor
fără scirea Ordinariatului, să fie tras
în cercetare disciplinară.

Ni se va da, credem, ocașie, să
revenim mai pe larg asupra acestei
hotăriri.

De astă dată vom scóte în relief
desinteresarea nobilă, cu care clerul
cere de la ministeriú respectarea in-

dependinții nóstre bisericesci. Și cine
e, care să aibă nădejde fundată, că
ministeriul va absta de la vre unul din
pașii, ce l-a întreprins în direcțiunea
acésta? Cine e atât de optimist, în cât să fie
convins, că guvernul va lua în justă
considerare plângerea noastră, că numai
biserica noastră e tratată în mod escep-
țional, și numai preoțimea noastră e
supusă controlului nemijlocit al organe-
lor politice?

Noi ne-am spus deja de mult pă-
rerea, și clerul a înteles în de ajuns
scrisesele nóstre.

Și dacă totuși el *ast fel* a hotărit,
dovadă avem despre spiritul lui de jertfă
dovadă avem, că *cel mai sêrac și mai
necăjtit cler din țară, e mai gata a re-
nunța la favorurile materiale, dacă acestea
invólvd în sine știrbirea autorității bi-
sericesci.*

Dovadă avem, că clerul nostru si-
giléză cu adevêrat credința strămoșescă
cu necasurile lui de două ori seculare.

Și dacă ne gândim, că sarcina
acésta e în stare, să încovóie numerii lui
obosiți de neajunsurile de până acum,
cu mic, cu mare datorii sintem să le
ușurăm greutatea, ca să nu ingenuncheze
sub povara ei, căci ingenuncherea lor
bisericescă ar fi ingenuncherea noastră
națională.

Éta pentru ce sinodul s'a ocupat
cu ideea ajutorării preoțimeii din pute-
rile nóstre, éta pentru ce același sinod
proecteză convocarea unui congres *mixt*,
în care fruntașii poporului nostru cre-
dincios, să aibă ocașie de a-și spune
cuvîntul, de a sprijini și ei cu cuvîntul
și cu fapta mișcarea desinteresată a
preoțimeii lor. Se va convinge inteli-
gința noastră, că „vrednic este munci-
torul de plata sa“, că vrednică este o
preoțime atât de conscie de menirea
ei, să conteze la sprijinul lor.

Spuneam, că sinodul marcheză
epocă în istoria bisericii nóstre, și abia
câte va puncte fugitiv aprețiate ne
conving pe deplin. Viitorul apropiat
va fi mărturie, că sinodul de acum e
un început, un prevestitor de viitoare
acțiuni.

Abnegațiune și muncă cere de la
noi și cererea lui luată va fi în sémă,
până când spiritul de jertfă al strămo-
șilor va călăuzi pașii clerului nostru.

Sinodul a trecut — aú trecut
sêrbătorile!

Dar ca ori ce sêrbătoare, a lasat în
urma lui impresii plăcute, recreându-ne

și stimulându-ne puterile, ca cu atât mai aprigi să așteptăm „zilele de lucru.“

Salutăm încă o dată cu adâncă recunoștință pe Convocătorul sinodului, salutăm cu dragoste pe toți cei de aproape și de departe, cari parte au luat într'insul, alăturându-ne cu dragă inimă ovațiilor, ce au răsunat Vineri seara în curțile castelului mitropolitan: **Trăiescă Escelența Sa Mitropolitul! Trăiescă părinții sinodului!**

Sinodul archidieceșan.

— Raport. —

Martți în 21 Novembre.

Martți în 21 Novembre deja înainte de amiază puteai vedea persoane străine, cari sosiseră cu trenul de noaptea. Cu trenul de la 2^{1/2}, Blașul era deja impopulat cu delegații clerului archidieceșan.

Cerul era posomorit și închis, ca și când ar fi redat și el îngrijirea, ce o ceteam pe fața celor sosiți, ca și când ar fi voit să ne aducă și el aminte de grelele vremuri prin cari sfânta noastră biserică ca o barcă isbită de talazuri, răsbate.

Grupuri-grupuri se perëndau de alungul pieții luându-și calea spre castelul mitropolitan. Era aceeași piață, de care atâtea momente istorice ne lăgă, același castel, de unde atâta lumină și atâta putere de viață s'a revărsat asupra nămolului nostru de două veacuri încoace.

Talarele negre, brănele roșii forma un frumos amalgam, și frumoase erau nădejdiile, ce ne umpleau inima, când în deplină conștiință a situației grave, ne sciam acum în fața unui impunător și regenerător *semn de viață*.

Martți d. a. protopopii și cu delegații lor s'au adunat în sala cea mare din reședința veche mitropolitană, unde și-au prezentat credenționalele unei comisii puse sub președința *Ra I. M. Moldovan* vicariului general și constatătoare din vicariul *Macaveiș*, protopopii *Moldovan*, *Cătina*, *Laslo*, *Cluș*, *Solomon*, *Ludoș*. —

După predarea credenționalelor preoțimea s'a prezentat la I. P. S. Sa Mitropolitul, unde prin graiul prepositului și-au prezentat omagiile sale capului venerat al bisericii române gr. cat. În vorbirea sa dl preposit a pomenit de multele primejdii de cari e amenințată biserică și dorește Mitropolitul depline succese pentru delăturarea lor. Adânc emoționat Escelența Sa mulțămesc pentru aceste ofțări și spune că-și pune totă încrederea sa în preoțime.

Miercuri în 22 Novembre.

Miercuri dimini. la orele 7 s'a celebrat sf. Liturgie la biserică catedrală făcându-se invocarea Spiritului Sfânt, cântându-se „Împărate ceresc“. La celebrarea sfintei Liturgii a pontificat Înalt Prea Sfântia Sa Mitropolitul *Dr Victor Mihályi* de Apșa, asistat de Prepositul *Ioan M. Moldovan*, de canonicii *Dr. Ioan Rațiu*, *Iosif Hossu*, *Gavrilă Pop*, *Dr. Augustin Bunea* și *Dr Vasile Hossu*, de vicarul *Făgărașului Iacob Macaveiș*, *Nicolae Solomon* protopop. *Ludoșului*, *Artemie Godareea* protopop. *Turdei*, *Ioan German* profesor gimnazial, *Petru Uilăcan* protopop. *Reghinului*

săseșt, *Dr Sebastian Radu* protopop. *Murăș-Uioarei*, *Dr Isidor Marcu* secretar mitropolitan și *Laurențiu Pascu* administrator protopopesc în *Dicio-Sân-Mărtin*. Diaconii au fost *Aurel C. Domsa* profesor la școala superioară de fete și *Iuniu Brut Micu* oficial la cancelăria mitropolitană. — Biserica întrégă era plină de preoți și protopopi adunați la Sinodul acesta atât de mult așteptat. —

Sedința I.

După sf. liturgie s'a ținut sedința I în vechia reședință mitropolitană. Adunându-se membrii sinodali s'a ales o comisiune, care să invite pe I. P. S. Sa. În comisia aceasta au fost aleși protop. *Moldovan*, *Cătina*, *Solomon*, *Ludoș*, *Montani*, *Roșia*, vicar. *Macaveiș*, și preoții *Boeriu*, *Lechița* și *Ariton Popa*, *Bucium-șesa*.

Presentându-se I. P. S. Sa Mitropolitul în mijlocul aclamațiilor generali deschide sedințele cu următoarea cuvântare intreruptă adese de aprobările parinților sinodali. —

Cuvântarea Mitropolitului.

Christos este pacea noastră, care a făcut amândouă una Efeseni II. 14.

Cu căldura iubirii adevărate vă salut fraților mult doriți, că ați ascultat glasul celui ce va chemat la această venerandă mitropolie; bine ați venit fraților! Preaon. Protopopi ai acestei alme archidieceșe, cari după direcțoria voastră importantă priveghiați peste ținuturile concredute grijei voștre. Mă bucur de prezența voastră fraților onorați, pe cari încrederea clerului v'a trimis încoace. Cunoscința persoanelor, a ținuturilor, și a trebilor este lauda fiesce căruia dintre Frațiile voștre; esperianța în decursul serviciului îndelungat câștigată din atingere nemijlocită este de mare folos în toți ramii guvernului sacru. Ne este prețioasă în deslegarea postulatelor adese tortuoase ale administrațiunii eclesiastice: ér la sfatul despre lipsele acum înteițitoare ne este de neapărată trebuință.

Înainte înse de ce ne am apuca a pertracta obiectele în conțelegere cu Preaven. Capitul al bisericii catedrale mitropolitane statorite a se supune deliberațiunii acestui Sinod archidieceșan: dați-mi voe, ca din prilejul acesta, când intrarăm în timpul iubilar de 200 ani de la reînțorcerea Românilor din Ardeal în sinul sfintei biserice catolice și apostolice a Romei prin unirea bisericească încheiată amăsurat decretelor sf. Sinod ecumenic de la Florența, să vă rog, ca clerul și poporul într'un cuget, cu aceeași însufățire să ne închinăm proriei dumnezeesci și din umiliața inimii pline de recunoștință, „să mărturisim darul Domnului, să vestim îndurarea și să nu ascundem facerea lui de bine“. (Sofr. patr. Ierusalimului rugăciune la botezul Dni).

Antecesorului Atanasiu I, cel de glorioasă amintire, Domnul l-a inspirat sfatul măreț ca să îndrepte luntrea bisericii romănesce spre limanul de scăpare, și să o așeze sub scutul sf. bisericii apostolice a Romei.

Aceluiași mare arhieru fu dată fericirea de a reinoda legătura împărțășirei bisericesce și acesta *nămolului românesc i-se făcuse isvor nesecat de cultură*, prin care el devenise „poporul înoriei, ca să vestescă bunățile celui ce l-a chemat pe el dintru întunec la minunata sa lumină“ (I Petru II. 9).

Următorii lui ca nisece apostoli adevărați conduseră biserică această întru sfintenție și

dreptate, și unii dintre dînșii după greutatea chemării lor „puțin fiind pedepsiți, cu mari făceri de bine s'au dăruit, că Dumnezeu l-a ispitit pe dînșii și l-a aflat lui-și vrednic. Că că aurul în topitoare l-a lămurit pe ei și ca o jertfă de ardere întrégă l-a primit“ (Întel. lui Solomon III. 5).

Între grele primejdii de tot felul scos-a Domnul cu mână tare și cu braț înalt biserică această peste două veacuri întrégă până în zilele noastre; rogu-vă să nu ne îndoin de viitorul ei „că înaintea feții ómenilor de vom și lua muncii, nădejdea noastră este plină de nemurire, că va împărăți întru noi Domnul în vece“ (Întel. Solomon III. 4-8).

Arvună acestei așteptări fericite ne sînt meritele antecesorilor, credința și pietatea strămoșilor și a părinților nostri, cari ne lăsară ca o moștenire sacră, biserică această cu aședămintele ei canonice, sub cari scutindu-ne să aflăm mântuire. Memoria lor să fie binecuvîntată în vece!

Fraților „Christos este pacea noastră, care a făcut amândouă una și păretele cel din mijloc al zidului l-a stricat, vrajba în trupul său legea poruncilor cu dogmele stricând. El venind a binevestit pace vouă celor de parte și celor de aproape, că printr'insul avem amîndoi apropierea într'un spirit cătră Tatăl. (Efes. II. 14. 15. 17. 18).

„Cei ce nădăjdnesc spre dînșii vor înțelege adevărul și credincioșii în dragoste vor petrece cu Domnul“ (Întel. Solomon III. 9).

Într'acesta se ivesce tária bisericii, că învățatoriul nostru cel dumnezeesc prin domnia cea naturală și neapărată, cu care adevărul răpescce inima după mintea luminată, va dobîndi de la ai săi tóte acelea, cari, fie ca urmări ale învățaturii adevărate îmbrățoșate, fie ca cuvenite direcțoriei, ce o deprinde față de mulțimea credincioșilor, va afla de bine a le impune lor. Biserica lui Christos ca învățătoare cu misiune legitimă și ca autoritate înzestrată cu putere de sus, este tipul cel mai perfect de asociațiune spirituală, și tóte diramațiunile ei particulare au parte din eficacia și suavitătea ei. — În această societate spirituală domnia sa și superioritatea faptică isvoresce de la adevăr, de aceea dănsa, preponderanța socială cantă să o concreadă acelora, cari sînt mai destoinici a cunoșce și a propune adevărul. Și fiind că voința omului din fire este aplicată spre adevăr, ca spre binele minții, domnia adevărului este naturală și drept aceea suavă, de óre ce ceea ce este natural nu este violent, drept aceea suavitătea este caracteristica guvernului spiritual. Persónele întru cari se concentrează domnia spirituală nu pot să-și piérdă influența de cât dacă se vor adeveri abătuiți de la chemare. Împărăția spirituală este împărăția adevărului și a dreptului, de aceea pornirea asupra adevărului este ruina necesară a societății de felul acesta și a autorității ei.

„Cei ce nădăjdnesc spre Domnul vor înțelege adevărul și credincioșii în dragoste vor petrece cu dînșii, că dar și milă e întru cuviincioșii lui și cercetare întru aleșii lui“. Întru această cunoșcem un alt adevăr al tării bisericii, că înclinațiunea naturală plécă pe om să-și agonisescă adăpost statornic de dorul îndemănarilor împreunate cu acela, și din îndurarea lui Dumnezeu partea precumpănitoare a credincioșilor nostri se bucură de proprietăți stabile, făcând parte din so-

cietatea agricolă, care este cea mai naturală în starea prezentă a omului, de aceea este și cea mai stabilă și mai cu deaiașul rînduită spre a desvolta perfecționarea omului atât fizică cât și morală.

Aci vedem întîlnindu-se pe cât se poate tîria unității sociale și a autorității cu independența singuraticilor, că proprietarii singuri de la forța și unitatea socială pot spera garanța sigură a averilor private, eră aceste proprietăți împuținază lipsele adevăratele dependenței. De aci vedem că agricultura în aceeași măsură sprijinesce virtutea casnică și cea socială, viața cumpătată, lucrul neobosit, onestitatea năravurilor, legătura socială sinceră fac onore vieții casnice; comerțul cinstit, virtutea militară, administrațiunea înțeleptă susțin reputațiunea publică (Taparelli dritto naturale p. II. c. IX).

Dacă biserica stăpînescă averi spre a le rîndui la scopurile ei, este limpede, că dînsa este îndreptățită a le și administra. De băgăm înse bine sama, că dacă biserica poate regula și pe proprietarii în folosința domeniului lor obligându-i să concurgă spre binele comun, aceste imposite au să fie legitime deplin după necesitate adevărată, au să fie repartiate și scose după stricta dreptate și impendate numai spre scopurile preliminate în formă legală. Er ce privesce fundațiunile pie, venitele acelora staă sub normele satorite și acceptate ale piilor fundatori. În urmă scim, că averile bisericilor singuratică au să servescă scopurilor acelorași biserică și „se căuta acesta între ispravnică, ca să se afle cine va credincios“ (I Corint. IV. 2.).

Tîria biserică se mai cunoșce și din dreptatea așcămintelor și din execuțiunea neșovăitoare a prescrișelor canonice. Înțeleptele întocmiri și dreptele prescrișe ale legislațiunii canonice, le recunoșce știința, care alătura cu dreptul roman susține la universității și catedra dreptului bisericesc.

Eră execuțiunea atîrnă de la forța socială, care este mai impunătoare, unde în mai mre măsură este una auctoritatea și nu poate căde în deșert rugăciunea: „Părinte sfinte păzesce pe ei în numele tău, pe cari i-ai dat mie, ca să fie una, pe cum și noi“ (Ioan XVII, 11.)

Esecuțiunea atîrnă și de la activitate, și sub amenințarea sorții smochinului sintem îndatorați să aducem fructe de dreptate; se mai recere și constanță, că nu ni-se cade să fim „trestia clătită de vînt“ (Luca VII. 24) ca nu cum va să ni-se zică și nouă: „Nimenea punend mâna sa pe plug, și cautând în dărăpt, este îndreptat întru împărăția lui Dumnezeu“ (Luca IX. 62).

Fericita speranță, că va împărăti întru noi Domnul în vece, să vă îndemne, Fraților, ca cei ce sinteți puși pîndași în via Domnului Savaoth, a stării din puteri, ca cei ce nădăjduesc spre Domnul să înțelgă adevărul și credincioși în dragoste să petrecă cu dînsul; în raportele felurite ce vi-se propun vedeți ca într'o oglindă statul trebilor noastre și afiind cele ce se pretind după lipsele de acum, veți satori cele oportune, ca dar și milă să se cobore peste cuvioși Domnului și cercetare peste aleși lui.

Christos în mijlocul nostru, este și va fi!

Ședința Sinodului arhidieceșan al Alba Iulia și Făgărașului convocat pe 22/10 Nov. 1899 cu acesta în numele Tatălui și a Fiului și a Spiritului sfînt o declar de deschisă.

În numele clerului vorbesce protop Solomon, mulțămind Escelenței Sale pentru convocarea sinodului.

Se aleg apoi 4 notari în persoane următoare: prot. *Codarcea*, Turda, viceprot. *Pop*, Almaș, adm. prot. *Pascu*, D.-S.-Mărtin și preotul *Togan* Sibiu.

Vicariul *Macavei* face raportul comisiunii de verificare propunend verificarea tuturor celor aleși. În legătură Mitropolitul comunică, cum că Protop. *Busu* din Sibiu, din cauza bătrănețelor și notariul consistorial *Ștefan Pop* din cauza bôlei, și-au însinuat absența; apoi că preotul *Lupan* nu și-a prezentat creșenționașul.

Preșidiul propune spedarea unei telegrame omagiale Sfîntii Sale Pontificului Papa Leo și Împăratului-Rege Maestății Sale Francisc Iosif I., ceea ce Sinodul primeșce cu bucurie.

Telegrama adresată Papei în limba latină e de următorii cuprins:

6287/99. Eminentissimo Domino Mariano Cardinali Rampolla status secretario Roma. Venerabilis Clerus archidioeceseos Albajulienensis et Fogarasienensis in Synodum congregatus, Beatissimo Patri Summo Pontifici Leoni XIII. totius Ecclesiae visibili capiti, observantiae sensa pronus pandit, obedientiam canonicam laetus protestatur, virtutem ejus reverenter exaltat. Una coelestium donorum auspiciam apostolicam de genu implorat benedictionem! — er ceea adresată Maestății Sale în limba româneșcă sună:

Maestății Sale Sacratissime cesaree și apostolic regesci Francisc Iosif I. Împăratului Austriei și Regelui apostolic al Ungariei Wien. — Venerabilul Cler al arhidieceșei de Alba Iulia și Făgăraș adunat în sinod rógă pe Maestatea Voștră să Vă îndurați a primi simțămintele lui de credință subditală. Pronia dumnezeșcă întru lungime de zile să Vă trăescă!

După acestea se aleg următoarele comisiuni:

a) *Comisiunea administrativă*: Președinte: Prepositul capitular *Ioan M. Moldovan*, membri: Dr *Victor Semigelski*, canonic, *Basilă Raș*, rector seminarial, *Nicolae Solomon*, prot. Ludošului, Dr *Isidor Marcu*, secretar mitropolitan, *Ioan Pop*, v.-prot. Morlacei și *Alesandru Tărnăvean* preot în Hodac.

b) *Comisiunea finanșiară*: Președinte: Dr *Ioan Raș*, canonic, membri: *Ioan Moldovan*, prot. Cătinei, *Simeon Micu* prot. Alba Iuliei, *Simeon Pop*, prot. Arieșului, *Clemente Raicu*, v.-prot. Făgărașului, *George Bărbat*, v.-prot. Blașului și *Iuliu Nistor*, revisor arhidieceșan.

c) *Comisiunea școlară*: Președinte: *Iosif Hossu*, canonic, membri: *Gavrilă Pop*, canonic, *Ioan Laslo*, prot. Clușului, *Ioan Hașegan*, prot. Dêrgei, *George Muntean*, director și prof. preparandial, *Ioan German*, prof. gimnasial și *George Simu*, preot în Ghejea.

d) *Comisiunea organizătoare*: Președinte: Dr *Augustin Bunca*, canonic, membri: Dr *Vasile Hossu*, canonic, *Iacob Macaveiș*, vicariul Făgărașului, *Petru Uilăcan*, prot. Reghinului sășesc, *Ioan Moldovan*, prot. Mediașului, *Ilie Cămpăan* v.-prot. Giurgiuului și *Ioan Boer* preot în Lechința.

După alegerea acestor patru comisiuni, la 10^{1/2} ore cei alaiți membri ai Sinodului se depărtează, er comisiunile se retrag pentru a-și face raporturile lor.

Prânșul.

La orele 1 toți membrii Sinodului au fost invitați la prânș la Escelența Sa. Primul toast la roștit Prepositul *Moldovan* pentru sănătatea capului bisericăi noastre româneșce Mitrop. Victor. A răspuns Escelența Sa închinând pentru Vener. capital și special pentru veneratul preposit Rșmul *I. M. Moldovan*. Tot pentru preposit a toastat și protop. *Solomon* schițând în cuvinte bine simțite câte va date din viața lui. Toastul a fost forțe viu aclamat de cei preșenți. În numele preoșimii a toastat pentru Escelența Sa preotul *George Simu* din Gheja, făcend o frumoșă comparație a mitrop. cu sorele, care dă lumină tuturor stelelor mari și mici. Și toastul acesta spus într'un limbaj plăcut a fost însoșit de îndelungate „să trăiescă“!

Ședința II.

După verificarea procesului verbal din ședința I. vicariul *Macaveiș* propune ca cuvîntarea Mitropolitului roștită la deschiderea Sinodului să se alătore la protocol.

Se presintă o scrisore de felicitare de la parochul *Miron Dască* din Cetatea de baltă, telegramele sosite de la profes. *Borgovan* din Bucureșci, *Inteligința* din Selagiș și preoșimea din tr. Vad (diec. Gherla). Telegrama prof. *Borgovan* are următorul cuprins: „Salut cu pietate sinodul urându-i isbândă fericită“.

Se presintă raportul comisiunii a IV organizătoare — și se decide celebrarea festivă a ducentenariului a II a sf. Unirii în una din zilele lui Septembrie, în care să se ceteșcă o pastorală comună a Episcopatului întreg, — ținerea unui conciliu provincial, — publicarea unui schematism, care să cuprindă istoricul dieceselor resp. arhidieceșei și a singuraticelor parochii, să se facă o inscripție lapidară, cu subscrierea tuturor membrilor sinodali, care să se așeze în biserica catedrală, er textul tipărit frumoș să se pună în bisericile cari se vor edifica în anul acesta și clopotele nouă, ori cari se vor torna din nou, să porțe gravat acest dat iubilar, — acest text să se comunice Sf. Sale Papei și P. S. Episcopilor sufragani.

Eră textul:

Clerul arhidieceșei gr. cat. române de Alba Iulia și Făgăraș adunat în Sinod la sfînta mitropolie în ziua de 22 Nov. 1899:

Reamintescă înoirea legăturii de credință și dragoste cu scaunul fericitului apostol Petru;

Mulțămescă marelui Dumnezeu pentru binefaceriile primite și pentru scutul dat Sionului româneșc;

Mărturisesce credința părinților siglându-o cu pecetea suferințelor de 200 ani; Juruesce alipire neștrămutată către biserica mamă a Romei celei vechi între marginile așcămintelor apostolice ale Răsăritului.

În cauza autonomiei se hotăresce remonstrarea în contra operașului comisiunii de 27 și înșințarea acesteia ministr. de culte, Primatului, Nușțului și Episcopilor. Istoricul cesțiunii autonomiei să se publice clerului și poporului arhidieceșan.

După terminarea ședinței II. preoșimea se presintă la Escelența Sa felicitându-l de ziua onomastică. Cuvintele așa de bine simțite, cu cari dl preposit a salutat pe Mitropolitul de această fericită zi au fost acoperite

de exclamările tuturor membrilor sinodali. A răspuns I. P. S. Sa mulțămind pentru aceste sincere felicitări.

Joii în 23 Novembre.

Sedința III.

După verificarea protocolului, comisiunea financiară își face raportul său prin referentul G. Bărbat, v.-protopopul Blașului.

Din hotărârile aduse în această ședință însemnăm luarea spre plăcută știință a raportului reun. de asigurare împunându-se oficiilor protopopesci regulata și punctuoasă solvire a premiilor. Se mai primesc modificarea §. 16 din statute, ca adevă, cel ce întârzie cu plătimirea premiilor peste 9 luni își pierde dreptul la despăgubire, — și se adaugă un nou paragraf la statute de cuprinsul, că în cas de lipsă statutele reuniunii să pótă fi modificate, cerând lipsa, și din partea Vener. Consistor.

Asemenea să lea spre știință raportul casei centrale despre fondurile și fundațiunile administrate. Averele acestora la finea anului 1898 a fost de 2,678,843 fl. 84 cr., ér la stat 1,122,227 fl.

Se trece la rapórtele revisorului esactoratului referitoare la pregătirea rațiunilor bisericesci și școlastice, cum și cele despre plătimirea dărilor să se facă cât se pótă de regulată.

Comisiunea I. organizătoare prin referentul ei Dr V. Szmigelski prezintă proiectul referitor la statutele deficienților și augmentarea fondului, propunând pe viitor taxele pentru preoți de 4, 6, 8 fl. și la protopopi de 10 fl., ér după regularea congruelă la 2% a venitelor, — apoi statorosec taxele de promoțiune la toate gradele preoțesci de la paroch până la Mitropolit. Maximul pensiunilor se statorosec în 400 fl. pentru protopopi, 300 fl. pentru viceprotopopi și cei pe un grad cu ei, — și 200 fl. pentru preoți, de o dată se reduce anul pensionării de la 50 la 45 ani, și în consonanță cu acestea se fac cerutele modificării în statute.

Pentru augmentarea acestui fond venerabilul rector al Semin. clerical dl Vasile Raț donază 500 fl. și dl protopop al Ibașfalăului 50 fl. Membrii sinodului primesc cu vie bucurie aceste daruri.

Tot pentru augmentarea acestui fond se decide ca și casele bisericesci să contribuie la fond. Esactoratului.

În chipul acesta se speră, că în decursul viitorilor 10 ani, începând cu 1900, fondul va crește în mod îmbucurător spre binele preoțimii de la sate.

Prânzul.

Și azi membrii Sinodului au fost invitați la masa Escelenței Sale. Și azi ca și ieri s'a toastat în sănătatea Mitropolitului Victor, care își avé onomastica. A vorbit protop. Solomon, Hățegan, Pop de la Morlaca, preotul Muntenesu ș. a.

Sedința IV.

Aprope întregă discuția din ședința această s'a învîrtit în jurul cestiunilor pur administrative. Se dă samă de activitatea oficiilor protopopesci, a forurilor și senatelor școlastice, protopopesci, a moralității poporului: alcoolism, concubinate ș. a. și după ce se fac unele propunerii, cari dau un câmp mai larg acestor foruri, se decide înființarea reuniunilor de temperanță, (se pomenesce

de cartea lui Alnăș.) de cari s'a vorbit și în sinodul archidieceșan din 1869. — Se mai hotărăse publicarea unei serii de scrieri morale, și mai ales se cere reînceperea pertractărilor pentru înființarea unei academii literare gr. cat. române.

În decursul acestor desbateri sosese răspunsul Sf. Sale la telegrama omagială a Sinodului. Escel. Sa anunțând această îmbucurătoare știre, Sinodul stând în picioare ascultă cu multă bucurie cuvintele binevoitoare ale Capului vădit din biserica adevărată a lui Isus Christos. Răspunsul e de următorul cuprins:

Reverendissimo Domino Archiepiscopo, Balázsfalva. Beatissimus Pater de dioecesana Synodo gratulatur, apprecatur fructus uberimos et gratias de officio reddens, imploratam benedictionem tibi et clero amantissime impertit. M. Card. Rampolla (Preafer. Părinte gratulează pentru ținerea sinodului diecesan, poftesce cele mai mănose fructe și mulțămind pentru gratulare binecuvântarea cerută o împarte ție și clerului cu cea mai mare plăcere.)

Continuându-se desbaterile se aduce o importantă hotărîre, de cuprinsul ca în fie care parochie să se facă conscripțiunea tuturor credincioșilor, cari apoi la timpul său să fie cea mai fidelă statistică a unei parochii. Începutul să se facă în anul viitor când și așa se va face numerătorea poporului.

Comisiunea școlastică terminându-și și ea lucrările își prezintă raportul despre gimnasiu, școlile din Blaș și cele populare.

O vie discuție se încinge la acest raport. E vorba adevă la raportul gimnasiului de îmbunătățirea salariilor profesorilor prin: ridicarea didactrului și reducerea premiilor pentru studenți.

Propunerile comisiunii acesteia cad. Se citéză memorabilul circular al episc. Paul Aron de la deschiderea școlilor din Blaș (1754) unde se zice referitor la studenți „nimic de la ucenici așteptându-se“, — se arată pericolul, care ar urma din faptul ridicării didactrului și care ar face ca copiii țăranilor și a preoților să nu pótă cerceta școlile, și ast fel să nu se mai pótă primeni inteligența noastră cu elemente sănătoșe, — ceea ce ar fi ruina ei. În sfârșit se hotărăse, ca Sinodul să remită cestiunea această Consistoriului, care să studieze din fundament această plângere și cerere și să o saneze. — Mai e vorba în acest raport de înființarea unui al doilea Internat de băieți — și cestiunea această se conrede Consistoriului spre studiere.

Se cetesc telegramele sosite de la Illustriitatea Sa Episcopul Radu și Vener. Capitul Episcopesc de Lugos. Textul acestor telegrame e următorul:

Escelenția Sa Mitropolit Mihályi Balázsfalva. Binevoită a primi respectuoșele mele felicitări la ziua onomastică la oaltă cu călduroșele urări pentru strălucitul succes a sinodului archidieceșan.

Radu Episcop.

Coadunându-se vener. cler archidieceșan la serbătorea patronului și părintelui Provinciaei, le exorăm învingere glorioșă pentru sf. biserică la mulți ani.

Capitulul Lugosan.

Serata literară a clericilor.

Pentru Joi s'era societatea clericilor nostri „Inocențiu Micu Clain“ a aranjat o serată literară-musicală, carea a succes pe deplin. După cum a spus președintele societății, intenția clericilor a fost, să procure părinților sinodali câte va clipe de distracție, după obositoare desbateri ale lungilor ședințe. A fost un omaj al clerului tinér pentru clerul din a față, care a grăbit să asculte glasul chemător al inbitului Mitropolit Victor.

Programul seratei a fost următorul:

1. Cuvînt de deschidere, rostit de președ. soc. V. Suciú teol. an. IV. 2. Flondor: Cântecul marinariilor, — cor bărbătesc. 3. Coșbuc: Mórtea lui Gel, — predată de P. Barbu teol. an. III. 4. Viotti: Menuett și Allegretto, duo esecutat de S. C. Negrea și A. Popovicî teol. an. I. 5. Alesandri, disertație de A. Marcu teol. an. IV. 6. Dima: a) Cucule cu penă sură, b) Frunză verde de bujor. Cor bărbătesc. 7. Iubirea mamei. Poesie de P. Sântoma teol. an. III. 8. a) Dancla: Mazurca. b) Weber: Cor din Euryanthe, terțet esecutat de N. S. Aron teol. an. III., S. C. Negrea și A. Popovicî teol. an. I. 9. Zile de eroism, de V. Suciú teol. an. IV. 10. Mazas. Rondo, duo esecutat de S. C. Negrea și A. Popovicî teol. an. I. 11. Alexandri: Haimana monolog pred. de I. Tătar teol. an. I. 12. Vidu: Din ședětore, potpourriú. Cor bărbătesc. 13. Cuvînt de închidere rostit de președinte.

Încă înainte de 8 ore sala de gimnastică unde s'a ținut serata era aproape plină. Publicul a continuat a se aduna până cătră 8^{1/2}, când serata s'a și început.

Fără a apreția punct de punct programul, putem constata, că succesul seratei a fost desevărșit. Ovațiunile și aplausele furtunose au putut convinge pe clericii nostri, că și-au ajuns scopul: au procurat publicului present „câte va clipe“ de adevărată distracție.

Îndeosebi producțiunea violiniștilor și corul bărbătesc au fost mult aplaudat și bisat chiar. Era un adevărat deliciú să asculti pe clericii Sest Camil Negrea și Aurel Popovicî, cum la aplausele, ce nu mai voiaú să înceteze apar de nou pe podiu și încep să esecute câte va „Ardelene“, ce nu erau prevădute în program. Monologul predat de clericul I. Tătar a produs foarte mult haz, și publicul l-a întrerupt adese cu ovațiuni frenetice.

Nu putem, să nu accentuăm mai în deosebi precisiunea cu care corul clericilor a esecutat bucățile din program. Abia de două luni se pregătesc în cor, organizat sub conducerea talentatului cleric Negrea, și succesul desevărșit al esecțiunii ne îndreptătesce la cele mai frumoșe nădejdi. Așteptăm de la conducătorul corului lor nou-înființat realizarea deplină a acestor îndreptățite nădejdi.

Când publicul a părăsit sala erau deja 11 ore trecute. S'a depărtat cu impresia plăcută, ce producțiunea clericilor nostri a lăsat în urmă-i.

Și pare, că cetiam pe față vre unii preot mai în vristă o amintire vagă . . . nelămurită . . . fericită . . .

Se gândia el ore la zilele tinereții, pe-trecute între zidurile seminarului?

Eú cred, că da!

Vineri în 24 Novembre.

Sedința V.

S'a continuat discuțiunea asupra raportului comisiunii școlastice, care s'a terminat cu hotărîrea, că subvențiune de la stat pentru acoperirea salariului învățătorilor să nu fie ertat a se cere nicăiri de cât după încuviințarea Ordinariatului. —

Urmază cel mai escelent și mai mult așteptat punct al programului: cestiunea ameliorării stării materiale a preoțimei, ultimul punct care mai era restant și nediscutat.

Comisiunea organizătoare cetesce mai întâi propunerile făcute prin sinodele protopopesei. Sint forte varii mijlocele acestea, toate conglănuesc în aceea, ca ajutor de la stat respective congruă să nu se primescă cu vătămarea autorității Ordinariatului, și multe Sinode cer, ca cel ce totuși ar cere și primi ajutor pe lângă condițiunile umilitore din trecut să fie tras la cercetare disciplinară și chiar suspendat.

Studiând aceste propuneri comisiunea le adună în următoarele:

Se reînnoesc hotărîrea sinodală din 1896 ca adecă contribuțiunea erarială și comitatensă să se solvescă din partea bisericii, — lecticalul să se introducă pretutindina, unde nu e în us, de asemenea și stola să fie regulată conform hotărîrilor aduse în această cauză din partea congresului mixt ținut în Blaș la 1875 — să se înființeze un fond archidiececan de salarisare, în care să între 1/2 din stipendiul pentru ss. liturgiilor, pe cari le ar procura Ordinariatul și împărți preoților. — Comisiunea mai propune ca să se introducă solvirea unei taxe de 15 cr. de familie, dar sinodul cu majoritatea voturilor, nu primesce, (de ce? red. Un.). Se primesc: colecte cu discul făcute în biserică la sărbători ori la alte ocaziuni solemne și propunerea, ca Clerul să stăruiescă pentru ca în favorul acestui fond să se facă donațiuni din partea credincioșilor. Mai pe sus de toate s'a cerut convocarea unui congres mixt, în care să se reguleze definitiv aceste cestiuni.

Propunerile au fost primite, cu toate acestea rezultatul acestei sedințe a fost aproape deprimător pentru membrii sinodali.

Special răspingerea propunerii pentru incassarea taxei de 15 cr. de familie a fost viț și mult discutată din partea membrilor. Ea se părea, că denotă un indiferentism condamnat al preoțimei, carea ar vre să aibă ceva, fără ca din partea sa să-și facă ceva. Suma această de 30 fileri de fum, nu era o taxă nouă, încă în cele dintâi sinode ale bisericii unite s'a decis, ca credincioșii să-și ajute pe „popa“ lor, și cei ce nu vor vre, să n'aibă „popă.“ Deprimarea această s'a resimțit și la

Prânz.

La acesta a fost invitată preoțimea totă. Nu s'a rostit nici un toast, nimic nu s'a vorbit. Spiritele erau copleșite de hotărîrile sedinții trecute. Nu se făcuse nimica, aproape nimic pentru ameliorarea stării materiale a clerului. Se aștepta cu neastîmpăr continuarea de după amiază.

Sedința VI.

Ca să insenineze puțin sufletele posomorite parochul *Ales. Albini*, v.-prot. onor. dăruiesce pentru fondul de salarisare 50 fl. Darul se primesc cu aclamări.

Se continuă apoi raportul comisiunii organizătoare. Fiind vorba de ajutorul de stat comisiunea propune, ca acela să nu se primescă, de cât fără condițiunile din trecut, și preoții, cari îl vor primi fără de învoirea Ordinariatului, să fie disciplinați, ér congrua încă să nu se primescă, de cât dacă aceea se va da cu înțelesul Ordinariatului.

Față cu această propunere, canonicul Dr Bunea face alta, a cărei cuprins pe scurt este următorul:

1. Să se aducă mulțămite Escel. Sale și Prea Ven. Consistor pentru pașii făcuți până acum în cauza congruel.

2. Considerând, că clerul și poporul bisericii noastre n'a fost nici o dată din principiu contra ajutorării preoțimii din partea statului, și fiind că starea materială a clerului nostru nu corăspunde esigintelor sociale și nici nu se speră, că în apropiatul viitor să se pótă ajuta prin mijlocele sale în un mod simțitor: Sinodul în principiu nu e în contra ajutorului de stat, dacă acela se va da fără știrbirea autorității bisericesei.

3. Sinodul e gata a primi congrua contemplată în artiel. de lege XIV—1898, de și unele din condițiunile pe lângă cari se împarte congrua această sint grele pentru preoți, și în speranță că nu va fi tractat în mod escepțional numai clerul gr. cat. respective clerul archidiececan, să fie rugat Înaltul guvern, ca să binevoescă a face întregirea această a salarelor în cadrul legii citate, cum a și promis prin ordinațiunea din 24 Octobrie 1898.

4. Întregirea această să se dea tuturor preoților în proporțiune egală, după previa înțelegere avută cu Ordinariatul, și suma să fie pusă la dispoziția Ordinariatului, care o va împărți preoților pe lângă evite, pe cari la timpul său le va așterne Ministrului.

5. Referitor la ajutul reg. de 18.000 fl. să fie rugat ministrul, ca acela să-l împartă conform preafinalței hotărîri a Maest. Sale din 1863, ceea ce dacă ministrul n'ar vrea să o facă, și suma această să se folosească pentru întregirea venitelor preoților după normele de mai sus.

În sfârșit, considerând că nici un preot nu pótă face ceva referitor la statul său și pentru poziția sa de cât cu scirea Ordinariatului, — apoi că chiar în sensul legii, preoții sint datorii a-și cere întregirea salarielor preoțesei numai pe calea Ordinariatului, cel ce ar face contrar acestor dispoziții a Canonelor și a legilor statului să fie disciplinați.

Considerantele și propunerile acestea au fost primite în mijlocul unui entusiasm general.

Înainte de încheierea Sinodului se primesc propunerea pentru facerea unui compendiu, care să cuprindă cercularele și ordinațiunile emanate de la consistor, pentru ca acelea să fie mai ușor accesibile preoților. De asemenea se mai propune ca Preav. Consistor să cerce mijloce și pentru întregirea salarelor protopopilor.

La urmă protop. *Dem. Gutean* dăruiesce și el 100 fl. pentru fondul de salarisare al preoților, ceea ce sinodul primesc cu vie bucurie.

Escel. Sa Mitropolitul mulțămind membrilor sinodului pentru concursul dat în deslegarea cestiunilor grave aflătoare sub desbatere — încheie sedințele Sinodului.

Răspunde protopopul *Solomon* și prepos. *Moldovan* și apoi cântându-se „Doxologia cea mare“, între nesfârșite ovațiuni pentru Mitropolitul, membrii Sinodului se despart.

Raport.

Revistă politică.

Afaceri interne. Comisiunea austriacă pentru statorirea cuotei, pe cum amintiam în numărul trecut, venise la Budapesta ca să continue aci pertractările din Viena intrerupte fără rezultat. Sfătuitu-s'au și aci necontentit cele două comisiuni fie care separat, cerut'au de multe ori sfat subcomisiunile de câte 7 de la respectivele comisiuni, dar cu toate acestea s'au depărtat Vinerea trecută fără ca să fi aflat un număr între 34 și 35, % care să-i fi îndestulit pe toți. S'au depărtat nelpăcați, rămânând comisiunea ungară pe lângă 34.25% din cheltuelile comune ale monarchiei, ér cea austriacă pretindând ca Ungaria să concurgă cu 34.525% la aceleași cheltueli. O diferență întru adevăr mică, căci dacă considerăm, că cheltuelile comune ale monarchiei se ridică la 167 milioane floreni, dintre cari 57 milioane sint acoperite prin vămile percepute pentru mărfurile, ce vin din străinătate, rezultă că 110 milioane e suma, ce trebuie acoperită din partea celor două părți ale monarchiei. Din această sumă dară 1% ar fi un milion și o sută de mii, ér diferența de 0.275%, carea esista între ultimii termini, la cari au fost ajuns cele două comisiuni, ne dă ceva mai bine de 302 mii floreni. Dar cu toate acestea comisiunile s'au fost depărtat fără să stabilească cuota.

Comisiunea austriacă ajunsă acasă, nu sciū la a cui inspirație, s'a socotit mai bine și a încunoscintat pe cea magiară, că, dacă se învoiesce, e gata să se reintorcă, ca să continue cu pertractarea. Deputațiunea ungară s'a învoit și ast fel Lună au reinceput sfaturile considerate deja ca intrerupte de tot. Abia în trei pătrări de oră cestiunea a fost deslegată așa, că proporția în carea să concurgă Ungaria la suportarea speselor comune s'a statorit în 34.4%, rămânând ca Austria să contribue cu 65.6%.

Tot atunci s'a statorit, că proporția această e valabilă pe 10 ani, adecă din 1 Ianuar 1900 până în 31 Decembre 1909, pe cum și aceea, că până când va susta uniunea vamală, venitele ei să acopere o parte din cheltuelile comune ca și în trecut.

Cuota ast fel stabilită ministrul Széll în ziua următoare a și prezentat-o înaintea parlamentului, ca să fie aprobată.

Noutăți.

Mulțămită: Teologii din Blaș au binevoit a ne ajuta la edificarea bisericii noastre, trimetând suma de 21 fl. 30 cr. Pentru această faptă maritimă și pe această cale li-să aduce mulțămita noastră cea mai căldurosă. Dumitra 15 Nov. 1799. Simeon Marcu paroch gr. cat. Vasile Drăgiciu curator I.

Producțiunea teatrală aranjată de Reuniunea pompierilor Marți în 21 a l. c. a succes pe deplin, făcând onore diletanților

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Viața și operele lui
Andrei Murășan.

(Continuare.)

Dar însuflețirea era mică și numărul esemplarelor nepetrecute era mare. La anul încă mai zăceau câte va sute la autor și la comisionari, în cât Iacob Murășan, redactorul Fôei pentru minte, inimă și literatură, se vede silit în fôea sa ca prin espere tîngurii să atragă atențiunea publicului asupra lor: „Poesiile laureatului nostru poet Andrei Murășan le așteptau și rechemau toți din toate părțile, ca să relese în viață. Auctorul pe lângă mari jertfe mai adause la meritele, ce le puse încă din junetă pe altarul națiunii, și acest sacrificiu, în speranța că bărbații națiunii îi vor da sucurs spre a releși, înlesnindu-se și încurajându-se la continuarea tipăririi și celor alalte produse ale sale poetice. — După ce însă aprôpe la 400 de esemplare din poesiiile lui . . . zac încă în fôcele (!) bibliotecii lui, erau altele pe la comisionarii respectivi: mă adresez cu totă căldura către toți patronii, și înaintătorii literaturii noastre române și către toți onorații cetitori ai foilor acestora, ca să-mi întindă mână de ajutor spre a pute împărți acest număr restant de poesii în folosul, ajutorul și încurajarea acestei întreprinderi provocate de noi toți. Eu, cu totă strimtorarea nefastului an, primesc asupra-mi 80 de esemplare și cele vre o 300 le conced zelului și marinosității națiunii.“¹⁾

Ast fel de împrejurări nimiciră speranța poetului de a mai eși în curînd la ivelă și cu a două edițiune, ce nici nu o mai ajunse, căci a apărut numai după mórtea lui.

Ediția a doua este din 1881 tipărită în tipografia archidieceșană din Sibiu pe spesele ereșilor autorului. Noul volum are VIII+223 pagini în 8^o mic și cuprinde 72 piese, cu cinci adecă mai multe ca ediția cea veche. Piese, cu cari s'a amplificat acest volum, sînt: Elenuța în cetate, Eremitul din Carpați, Lumina și adevărul, Cuvîntul unui pelerin și un Epitaf. — Acesta a fost cea de pe urmă poezie, ce a publicat Andrei Murășan în Fôea pentru minte, inimă și literatură.²⁾

La început sînt două prefețe: una din ediția cea veche, și alta nouă și scurtă pentru ediția a doua. Urméază apoi după Gazeta Transilvaniei,³⁾ câte va „date biografice.“

Cu ediția primă Andrei Murășan câștigă laudele și recunoștința celui mai înalt și mai competent for literar de la noi din Transilvania, — înțeleg Asociațiunea transilvană.

A nume în ședința comitetului Asociațiunii transilvane din 8 Aprilie 1862 se dau poesiiile lui Andrei Murășan spre cenzurare unei comisii constatătoare din Timoteu Cipar, Dr Pavel Vasiciu și Sava Popovici, ca comitetul să le recomănde adunării generale spre premiare.⁴⁾

¹⁾ Fôea pentru minte, inimă și literatură; 1863 pag. 15.

²⁾ Fôea pentru minte, inimă și literatură; 1862 pag. 244.

³⁾ Gazeta Transilvaniei; 1863 Nr. 101.

⁴⁾ Amicul Școlii; 1862 pag. 101.

Comisiunea cenzurătoare în ședința comitetului din 1-a Iulie și-a făcut raportul „cel mai îndestulitor“. În urma acestui raport comitetul a și votat lui Andrei Murășan un premiu, care are să-l hotărăscă adunarea generală.¹⁾

În ședința a 3-a a adunării generale, ținute în Brașov la 30 Iulie 1862, se proiectează auctorului un premiu de 50 galbini cesaro-regesci. În discușiunea asupra acestui proiect de premiu lea cuvîntul președintele Asociațiunii, mitropolitul Andrei baron de Șaguna: „În adevăr mie mi-se pare puțin această sumă pentru celebrul nostru poet — zice mitropolitul, — înse proiectarea s'a făcut în privire cu starea pecuniară a Asociațiunii. — Dară la acest neînsemnat premiu se adauge altul foarte mare, premiul moral, și cred, că esplic simțămintele și convingerea adunării poftind din Andrei Murășan a avé tărîe trupescă ca virful Surului și Măgura Codlei.“ Terminând președintele, adunarea primește cu plăcere suma de 50 galbini proiectată ca premiu pentru Andrei Murășan.²⁾ Er în ședința comitetului din 2 Septembrie 1862 între altele se decide a se esolvi lui Andrei Murășan fără amănare premiul hotărît în 50 galbini.³⁾

Premiul de 50 galbini face ultima bucurie mare poetului. Sdruncinarea sănătății nu-l lasă a se bucura mai mult.

În acestea melancolia lui Andrei Murășan începe a deveni îngrijitoare, căci aceea se mărește și crește treptat și în Ierna anului 1863 trece în monomanie, ba chiar în misantropie. „Toți, câți îl înbiau — zice George Bariț — se încercau chiar ca și la Avram Iancu să descopere adevărata cauză a desastrului teribil; — înse fu târziu. Unii căntau răul în relațiuni familiare și a nume în mórtea ficei sale de 14 ani; pe care o iubia peste măsură; alții, că certele confessionale îi secerară sufletul, căci acelea persecutară și pe patul morții.“⁴⁾ După cum înse crede Bariț, e mai probabil, că morbul lui Andrei Murășan a devenit din pierderea și nerealisarea iluziunilor sale sublime și sacre.

Între toate acestea inima lui atât de blândă, fragedă și curată s'ar fi stîns încă și mai curînd, de nu avea în soția sa un inger mîngăitor. „Acestel amabile ființe zice — Iosif Vulcan — se pôte mulțami, că „bardul națiunii“ cădüt în pesimism, a mai luat din când în când lira sa cea fermecătoare, pentru ca sub numele de „Eremitul din Carpați“ să deplângă, nu pierderea visurilor sale de aur, ci sórtea tristă a națiunii.“⁵⁾

Aici vom aminti, că în bóla sa și-a nimicit și aruncat mai toate poesiiile inedite în foc, dimpreună cu un Manual de gramatică românească, compus în limba germană și cu un manuscript, cam de vre o 50 côle din traducerea Analelor lui

¹⁾ A II adunare generală a Asociațiunii transilvane; Sibiu 1862 pag. 50.

²⁾ Op. cit. pag. 20.

³⁾ Veđi A II adunare generală a Asociațiunii transilvane; Sibiu 1863 pag. 49. — Amicul Școlii; 1862 pag. 269.

⁴⁾ Transilvania; 1877 Nr. 42.

⁵⁾ Iosif Vulcan: Panteonul Român; pag. 15.

Tacit.¹⁾ În timpul acesta al confusiunii sale se ocupa cu mare pasiune cu cifrele; în continuu tot calcula și se credea foarte avut. Întrînd o dată la el nepotul său de văr, Iacob Murășan, acum profesor în Blaș, îl affă ședînd la masă cu o hârtie mare înainte, pe care erau o mulțime de cifre șterse și neșterse, și o mulțime de socotele.²⁾

În confusiunea sa o dată s'a perdut de a casă pe timp de trei zile; zădarnic sciriciau al săi pretendenția, pe la amici și cunoscuți, pe la păzitorii de nópte și pe la vînători, zădarnic îl strigară în biserică, nimenia nu scia despre el, în fine a 3-a zi Ioan Martinovici, fiul preotului român greco-oriental din Săcele și Nienlae Pădure îl affară pe Timpa, în o stare de compătimit, cu capul gol, în cămeșă, cu pantalonii rupți din genunche în jos, ca să se încalțe cu ei, ér cu pălăria bea apă dintr'un isvor.³⁾

Pe la începutul lui Octobree din 1863 bóla sa ajunse la culme și-l culcă la pat. În sara de 24 Octobree st. n. medicul Dr Greising rămase la el până la órele 8^{1/2}, atunci se depărtă și lăsă să lea medicina la órele 10. În casă veghia soția sa Susana, sócra sa Justina Grecean, și véduva Maria Săcőrean, stăpina cășii și amica soției sale. Până la órele 9^{1/4} mai sta încă în pat, răzimat de o parte de soția sa, ér de ceea alaltă parte de amica acesteia; așa stănd între ele le zise să se iubească ca două surori, apoi după ce a căntat: „Christos a înviat“, „În Iordan botezându-te“ și „Întru născere fecióra“, s'a culcat, dar la moment începu a asuda și lacrima, ér la órele 10, după ce zăcu două săptămăni, se stînsé din viață în etate de 47 ani.

Îl jăliră soția, fiul său George, atunci student în a VII clasă gimnasială, fica sa Elena-Eleonora, infantină de 11 luni, sócra sa Justina Grecean, frații săi Ștefan și Vasile Murășan, și-l deplânse amicii și cunoscuții și întrégă națiunea românească.

Solemnitatea înmormintării laureatului poet s'a desevirșit în 26 Octobree, și — neconsiderând neplăcerile iscate din motive confessionale — a fost una dintre cele mai alese, pe cum affăm din Gazeta Transilvaniei.⁴⁾

Între órele 2—3 d. a. se adună o mulțime de amici și cunoscuți ai poetului, apoi sosi tinerimea studiosă de la școlile române greco-orientale și de la gimnasiul romano-catolic, cu flamura institutelor, dimpreună cu corpurile didactice și cu directorii în frunte. Timpul urit nu împedea pe stimătorii și cunoscuții lui, ca să se adune atât de numeroși spre a-i da ultima onóre pămîntescă.

Ceremonia funebrală, sevirșită de Ioan V. Rusu, protopopol Sibiului, asistat de cei doi preoți din Tohanul-vechiu, s'a început la órele 3 d. a. După probodire au scos sicriul a fară, unde Ioan V. Rusu a rostit asupra defunctului o vorbire pėtrundătoare, ce stórse lacrimi din ochii tuturor celor de față.

(Va urma.)

Prof. Ioan Baț.

¹⁾ Comunicat de véduva poetului.

²⁾ Comunicat de profesorul Iacob Murășan.

³⁾ Comunicat de véduva poetului.

⁴⁾ Gazeta Transilvaniei; 1863 Nr. 101.

